

Syyt leipävilja-annosten supistamiseen.

Tilanne syksyllä 1940.

Syksyllä 1940, kun leipävilja-annokset määrättiin, arveltiin maanviljelijöiltä saatavaksi korttitalouksien käyttöön, teollisuuden raaka-aineeksi ja puolustusvoimien tarpeisiin noin 200 milj. kiloa leipäviljaa, jolloin tuontitarve olisi ollut noin 170—180 milj. kiloa. Vajaus oli tosin melkoinen, mutta kun Venäjältä Suomen ja Neuvostoliiton välillä solmitun kauppasopimuksen mukaan piti saada 70 milj. kiloa ruista ja vehnää, tuntuivat mahdollisuudet vahvistettujen leipäannosten jakamiseen verraten hyviltä. Epäilyjä ei tosin silloinkaan puuttunut, mutta kun syksyllä 1940 jouduttiin säännöstelemään myös rasva-aineiden ja maidon kulutus ja kun samalla oli ryhdytty valmistelemaan myöskin lihan säännöstelyä, ei niihin leipäannoksiin, jotka silloin oli vahvistettu, tahdottu tehdä huomattavampia supistuksia. Ainoat supistukset, jotka tehtiin, olivat lasten leipäannosten pienentäminen 225 grammasta jauhoja tai suurimoita 200 grammaan ja kevyen työn tekijäin annosten supistaminen 300 grammasta 250 grammaan.

Tilanne keväällä 1941.

Tehdyt laskelmat ovat kuitenkin osittain petäneet, vieläpä molemmissa pääkohdissaan. Sato jäi arvioitua pienemmäksi, mutta pahin pettymys on tullut tuonnin kohdalla. Seuraavassa tarkastelemme leipäviljatilannetta toukokuun 1 päivänä, minkä tarkastelun jälkeen epäilemättä käy selväksi, että leipäannosten supistus, niin vastenmielinen kuin se olikin, on ollut välttämätön.

Tavallisesti lasketaan satovuosi syyskuun 1 päivästä seuraavan vuoden elokuun loppuun. Uusi sato ei kuitenkaan tule markkinoille niin aikaisin kuin syyskuun alussa, korkeintaan voi maamies silloin omaa kulutustaan varten saada jauhoja omasta sadostaan. Näin tulee asianlaita erikoisesti olemaan tänä vuonna myöhäisen kevään takia myöskin sadon todennäköisesti myöhästyessä. Kulutuskeskuksien tarpeiden tyydy-

tykseen voidaan uudesta sadosta valmistettuja jauhoja ja suurimoita saada aikaisintaan syyskuun puolivälin tienoissa. Toukokuun alusta laskien on siis uuden sadon saantiin $4\frac{1}{2}$ kuukautta, mikä aika on tultava toimeen vanhasta sadosta saaduilla tai ulkomailta tuodulla viljalla.

Korteilla jaettavien viljatuotteiden määrä on jatkuvasti kohonnut. Tämä johtuu siitä, että useat maalaistaloudet, jotka syksyllä ja talvella olivat omavaraisia, nyt ovat kuluttaneet loppuun oman viljansa ja joutuneet ostoviljan varaan. Kuluvan satovuoden alussa jaettiin viljatuotteita kuukaudessa noin 28 milj. kiloa, mutta helmikuussa nousi kulutus jo 31 milj. kiloon ja maaliskuussa 33 milj. kiloon. Satovuoden viimeisinä kuukausina on kulutus arvoitava useita miljoonia kiloja suuremmaksi. Kun otetaan huomioon teollisuuden viljan tarve, joka minimiinsä supistettuna on 0.8 milj. kiloa, sekä puolustuslaitoksen tarve, päädytään noin 43 milj. viljakilon kulutukseen kuukaudessa omavaraistalouksien ulkopuolella, eli $4\frac{1}{2}$ kuukauden ajalla, ennen uuden sadon saantia, noin 190 milj. kiloon. Tämä tarve olisi siis tyydytettävä maanviljelijöiltä vielä myyntiin liikenevällä viljamäärällä, maassa olevilla vilja- ja viljatuotevarastoilla sekä ulkomailta tuotavalla viljalla. — Luonnollista on, että puolustusvalmiuden kannalta katsoen täytyy maassa olla tarvittava viljamäärä saatavissa.

Maalis—huhtikuun vaihteessa toimitettu viljan inventointi selvitti, että maanviljelijöiltä vielä myytäväksi liikenevä vilja nousee vain noin puolen kuukauden kulutusta vastaavaan määrään, mihin sisältyy myös viljelijäin varaamat viljaerät muonaväkeä ja eläkeläisiä varten. Täten ei maanviljelijöiltä enää ole paljoakaan viljaa saatavissa.

Säännöstelymääräysten mukaan oli maanviljelijöillä oikeus varata sadostaan siemenvilja ensi syksyn ruis- ja vehnäkylvöjä varten, kaikkiaan 40 milj. kiloa. Kun syysviljan siemen Etelä-Suomessa yleensä voidaan ottaa uudesta sadosta, niin on mahdollista hätätilassa menetellä siten,

että käytetään ainakin osa siemenviljasta syömäviljaksi. Koko maassa on syysviljan kylvöihin varattu vain noin 25 milj. kiloa ruista ja vehnää. Kun ainakin $\frac{1}{3}$ tästä siemenviljasta on varattu seuduilla, joilla siementä ei yleensä saada uudesta sadosta, ei voida arvioida siemenviljaa olevan kulutukseen käytettävissä kuin korkeintaan 10 milj. kiloa. Tämänkin siemenviljan pakko-otto saattaa tapahtua vain äärimmäisen vaikeassa leipäviljan puutteessa.

Valtion viljavaraston ja kauppamylyjen varastot ovat jatkuvasti supistuneet. Vuoden alussa ne olivat 58.7 milj. kiloa, mutta ovat sittemmin supistuneet toukokuun alkuun mennessä niin, että ne olivat silloin vain noin 40 % vuoden alussa olleista varastoista. Toukokuun alun varasto vastasi vain noin 3 viikon kulutusta toukokuun leipäannosten mukaan. — Tukku- ja vähittäisliikkeiden viljavarastojen suuruus oli toukokuun alussa noin 40 milj. kiloa. Kokemus on osoittanut, että jakeluvaretojen täytyy olla suunnilleen 2 kuukauden jakelua vastaavat, jotta jakelu voisi tapahtua häiriöttä. Toukokuun jakelun mukaan laskien olisi näiden varastojen pitänyt olla n. 55 milj. kiloa, joten osa normaalisesta jakeluvarestosta oli käytetty jo kulutukseen.

Kun tuontimahdollisuudet valtamerentakaisista maista olivat epävarmat, onnistuttiin Ruotsista ostamaan 20 milj. kiloa vehnää ehdolla, että Ruotsilla on oikeus ostaa vastaava määrä vehnää Suomesta uuden sadon tultua kauppaan. Lisäksi lupasi Ruotsi 5 milj. vehnäjäuhokilon viennin Suomeen ilman mitään kompensatiota. — Yhteen vetona kaikesta edellisestä voidaan todeta, että meillä toukokuun 1 päivänä oli käytettävissä leipäviljaa yhteensä 75.1 milj. kiloa.

Leipävilja-annoksia oli supistettava.

Kun viljantarve laskettiin 190 milj. kiloksi, jäi peittämättä tai epävarmoista lähteistä peitettäväksi määräksi 115 milj. kiloa. Tilanteen muodostuttua tällaiseksi käännyttiin uudelleen Ruotsin puoleen. Kevään myöhästymisen takia ja tilanteen täten Ruotsinkin kohdalla vaikeuduttua ei Ruotsi luultavasti enää voi toimittaa maamme viljaa. Näin ollen ei kansanhuoltoministeriöllä ollut muuta mahdollisuutta kuin supistaa leipävilja-annoksia n. 25 %. Jos maamme ei olisi sodan jälkeen menettänyt peltopinta-alastaan yli 10 %, ei tällaista tilannetta olisi tullut, koska olisimme silloin olleet viljan suhteen paremmin omavaraisia.

Kun tilanne leipäviljan suhteen jo pitemmän aikaa on ollut näinkin epävarmaa, herää itsestään kysymys, miksi ei jo aikaisemmin ole ryhdytty supistamaan leipäannosta, jolloin olisi päästy pienemmällä supistuksella. Tähän kysymykseen voidaan vastata, että ensiksikin viljan tuonti valtamerentakaisista maista sujui vielä äskettäin hyvin ja toiseksi oli Suomen—Ruotsin kauppaneuvottelujen yhteydessä maaliskuun puolivälissä saatu Ruotsilta alustavia lupauksia siitä, että Ruotsi mahdollisuuksiensa mukaan auttaa Suomea leipäviljan tarpeessa. Kun sitäpaitsi ilmeni kulutuskeskuksissa kevätkuukausina vakavaa puutetta muista ravintoaineista, ei leipäannosten supistaminen silloin tuntunut sopivalta.

Kansanhuoltoviranomaiset ovat tehneet kaikkensa, jotta entiset leipäannokset olisi voitu säilyttää. Luonnollista on, että viljaa koetetaan edelleen saada maahan mikäli suinkin mahdollista. Jos sitä saadaan, niin tullaan siinä tapauksessa nostamaan ensi kädessä raskaan työn teki-jän leipäannoksia.